

POTŁOCZYĆ (55) *vb pf*

Oba o jasne.

inf potłoczyć (8). ◇ *fut 1 sg* potłoczę (2). ◇ *2 sg* potłoczysz (3). ◇ *3 sg* potłoczy (14). ◇ *2 pl* potłoczycie (1). ◇ *3 pl* potłoczą (2). ◇ *praet 2 sg m* potłoczyłeś (2). *f -ś* potłoczyła (1). ◇ *3 sg m* potłoczył (10). *n* potłoczyło (1). ◇ *3 pl m pers* potłoczyli (3). ◇ *imp 2 sg* potłocz (1). ◇ *con 2 sg m* byś potłoczył (1). ◇ *3 sg m* by potłoczył (3). ◇ *3 pl m pers* [by potłoczyli], by potłoczyły (1) *RejPs*. ◇ *part praet act* potłoczywszy (2).

Sł stp notuje, Cn brak, Linde XVI w. (dwa z niżej notowanych przykładów).

Przycisnąć od góry; conculcare Vulg, PolAnt, JanStat; calcare Vulg [kogo, co] (55) : skoro poczniesz [jeść] nątychmiałci żądza [ku jedzeniu] przyydzie/ gdy on pokarm w żołądku wilkości potłoczy. *SienLek 3v.*

a. *Zgnieść spadając (2) :* ábowiem fklepienie gankow ná nie [gaszących pożar] vpádło/ y potłoczyło ie do iednego *BielKron 423v.*

Zwrot: »gradem potłoczyć« (1): gradem frogiem potłoczył wżytki winnice ich *RejPs 116v.*

b. *Zdeptać, stratować (51) :* Woł gdy wodę w káluży pił/ Młode żabięta potłoczył *BierEz N4; Leop Iudic 9/27; IZeś ty puścił [...]*czeladz twą z końmi y z bydłem ná dziedzictwo iego N. y potłoczyłeś mu zboża rozmáité iego roboty *SarnStat 1245.*

[*Zwroty: »koniem (końmi) potłoczyć«: PamJancz 182; gdy koniá pod nim zábili/ miał iuz z sobá co czynić/ czyniąc sobie przeftrzeństwo by go końmi niepotłoczyli HistOtton 81, 56v.*

»k ziemi potłoczyć«: niedufał [*Florenc*] by go [*olbrzyma*] zaś z rázu mogł koniem kziemi potłoczyć/ ráczey z rázu vfkoczył *HistOtton 56v.*]

Przen (48) :

a) *Zwyciężyć, pokonać militarnie (3) :* Byłby Polakow Wfzewold z Wołyńcy potłoczył/ Gdyby Kázimirz z fwieżym vphem nieprzyfkoczył. *StryjKron 230.*

potłoczyć czym (1): MiechGlab 10 cf Szereg.

W połączeniu szeregowym (1): ktory [wódz] prętko zebrałwzy dzyefięć tyfiac ludzi zbroynych/ potkał fie z nieprzyacielmi/ poráził/ potłoczył/ y pobił wżytki. *BielKron 49v.*

W porównaniu (1): MiechGlab 10 cf Szereg.

Szereg: »potłoczyć i potłumić« (1): Tedy napierzwey Tararzy [!] ftrzałami ffwemi krzyżowniki y gomiki potłoczyli y potłumili iakoby grad zboże na polu [*Primusque cruce signatorum et aurifossorum exercitus cum thartaris magno impetu congressus velut tenerae aristae a grandine percussae, a sagittis thartaricis obtritus est*]. *MiechGlab 10.*

b) *Dokonać jakiegoś aktu przemocy; zabić (2) :* ktorego [papieża *Gelazjusa II*] Cyncyus poimał y potłoczył/ [...] ále Rzymiánie záftáwili fie zań iż go muiał puścić. *BielKron 180v; Pomorczyk go [Leska Białego] zdrádnie fzczedł w láźniey/ y potłoczył. KlonKr wstęp A3v.*

c) *Pognębić, zniszczyć, zniweczyć; subicere Vulg; confringere PolAnt (43) :* *OpecŻyw 178; A fndz nieten ieden ale y wiele inych ftráráią fie oto áby potłoczyły mnie RejPs 83; RejKup f2v; iż [Pan] kogo chce łączno potłoczy/ zwłáfzczá niewiernego. LubPs R3v, P4v, S3, V v; Iefliż gdy kto złamał zakon Moizeffow/ [...] vmiera: co mnimaćie iefli niedáleko ciéífę káźni zálluguie ten/ ktoryby fyna Bożego*

potłoczył *Leop Hebr* 10/29, *Sap* 18/22; *BibRadz* 4.*Esdr* 8/56[57]; Potym Pan Bog sftąpi w mocy fwoiey/ [...] y potłoczy ony ktorzy od niego odstąpią/ aż krew pociecze rzekami *BielKron* 136; bys też chodził po łmokach/ po lwiech/ po bazyliłzkoch/ á dufác wiernie w iego obronie będziefz/ wżytko fnádnie potłoczyłz. *RejPos* 130v; ktory [*Pan*] tu przyfzedł [...]/ áby potłoczył moc á zniłczył márną głowę y wżytki łprawy tego łprofnego kfiążęciá fwiátá iego [*tj. czarta*]. *RejPos* 218v, 64v, 131, 186, 193, 231, 265; w gniewie twym potłocz moc ich/ ifz vmyłlili zgwałćić mieyfce tve święte *BudBib Iudith* 9/8, 4.*Esdr* 8/56[57]; *ArtKanc* B12, I3v, M17v.

potłoczyć czym (10): Wfłákże ya yednák nád tobą vtwordzę fwe oczy/ Ze on [*grzech*] łpraw twych złofciá fwoyá nigdy nye potłoczy. *LubPs* H4; W wielu zyemiách [*Pan*] głowy pyłznych potłoczy fwą frogościá *LubPs* Z3v, Z4; Chwálćie Páná [...]: ábowiemći nie odiął miłofierdzia fwego od domu Izráelłkiego. Aleć potłoczył nieprzyjacióły náłze ręká fwą nocy dziłiefyłzey. *BibRadz Iudic* 13/17; *BudBib Iudic* 13/17. Cf »potłoczyć nogá«.

potłoczyć w czym (1): A tu łłuchay wielkiey pociechy fwey/ [...] iz iest poráżon ten łprzećiwnik náłz/ á iáko go káżdy wierny potłoczyć może we krwi báránká onego fwego świętego *RejPos* 332.

W połączeniu szeregowym (1): to pokolenie [*białej głowy, tj. Maryi*] potrze/ potłoczy/ y poniłczy/ á w niwecz obroći moc thę thego łprzećiwniká twoiego [*tj. czarta*] *RejPos* 270v.

W przeciwstawieniu: »podnieść ... potłoczyć« (1): Ten [*Bóg*] kogo chce vmye podnieść y vmye też potłoczyć *LubPs* R4.

W charakterystycznych połączeniach: potłoczyć bezbożne, bojaźń bożq, chwałę [bożq], chytre zarazki czarta, ciało, diabła, głowę [czyjå] (wiele głów) (3), hardego, książęta, lwa (2), moc [czyjå] (3), mocarze, możności tego świata, nieprzyjacióły (2), omyłności świata, pokusy, rozum, smoka (2), sprawiedliwe (2), sprawy [czyje], sprzećiwniki, stan, stolicę, Syna Bożego, szatańskie mocy, świat, upornego, wiernego; potłoczyć ręką (2), srogościá (2), złofciá; potłoczyć we krwi Baranka; potłoczyć okrutnie.

Zwroty: »potłoczyć nogá (nogami)« [*szyk zmienny*] (5): *RejPs* 136v; *LubPs* E2; *RejPos* 85, 233; Iuż áni łmocy/ áni lwi/ áni żadna frogość fwiátá tego nic mu [*temu, kto ufa Bogu*] záłzkodzić nie może/ á wżytko to potłoczy nogámi fwoiemi. *RejZwierc* 206.

»wniwecz potłoczyć« (1): iz Pan tákiemu záwždy á záwždy błogofłáwić obiecáć raczył/ ktory [...] pokuły/ á omyłności iego [*świata*] s siebie złofy/ á w niwecz ie potłoczy *RejPos* 187v.

»k ziemi, rowno z ziemiá potłoczyć« (1:1): *LubPs* T5v; gdy nędzná myłł ći wżyłcy ofkoczå/ Iuż rozum/ boiaźń Bożå/ k zyemi wnet potłoczå. *RejWiz* 137v.

Szeregi: »potłoczyć a podeptać« (1): Y potłoczycie á podepcećie [*calcabitis*] bezbożne/ kthorzy będá popiołem pod łthopå nog wálłych *Leop Mal* 4/3.

»potłoczyć a potłumić« [*szyk 1:1*] (2): záfię onę zlå á fwowolná [*żonę*] [...]: iáko plugáwe łmieći obiecue záwždy potłumić á potłoczyć łthan iey *RejPos* 175v, 205v.

c. Zasypać [czym] (1) : gdy wiátry łobie przećiwno powłtánå/ porułzå on piałek/ iz fie łniego poczyniå gory wielkie y záfię rołypå: luđzi ktore tám záłtánå piałkiem potłoczå *BielKron* 457.

Synonimy: **a.** przycisnåć; **b.** podeptać.

Formacje współrdzenne cf TŁOCZYĆ.

Cf **POTŁOCZENIE, POTŁOCZONY**

KW, ZCh